

HAMLET (překl. M. Hilský)

Vystoupí Claudius, král dánský, královna Gertruda, Hamlet, Polonius, Laertes, jeho sestra Ofélie a družina.

CLAUDIUS Ač dosud máme v paměti smrt bratra, drahého Hamleta, a v srdcích bychom spíš měli nosit žal a celou zem proměnit v jednu bědující tvář, rozumem jest nám ovládnout náš cit, na bratra myslet ve zmoudřelém smutku a pamětliví přitom být též sebe. Svou sestru někdejší, teď královnu, co s námi vládne v rozbouřené říši, jsme proto s radostí i jistým smutkem, se slzou v jednom, smíchem v druhém oku, veselí na pohřbu, na svatbě smutní, radost i starost pořád v rovnováze, pojali za ženu. Při každém kroku jsme dbali vašich rad a ve všem měli váš vlídný souhlas: za to vše náš dík. Jak všichni víte, mladý Fortinbras - buď že nás podceňuje nebo myslí, že po bratrově úmrtí náš stát je bez vlády a rozvrácen a v troskách, a on tak nad námi má ve všem vrch - hned nelenil a drze požaduje území, kterých pozbyl jeho otec a zákonně je získal statečný Hamlet, náš bratr. Potud Fortinbras.

Vystoupí Voltemand a Cornelius.

Pokud jde o nás, udělali jsme prozatím toto: napsali jsme list norskému králi, strýci Fortinbrase - upoután na loži snad ani neví, co synovec má v plánu -, aby mu hned zakázal v tom pokračovat. Tíhu nákladů, odvodů a příprav totiž mají nést norští poddaní. A proto vy, Corneliu, a vy, Voltemande, s pozdravy půjdete za starým králem, však zmocňujem vás jednat s ním jen o tom, co detailně a přesně stanovují zde přiložené dodatky a články. Sbohem, a teď ať za vás mluví spěch.

VOLTEMAND Chceme být ve všem služebníci krále.

CLAUDIUS Nepochybujem o tom. Buďte sbohem.

Odejdou Voltemand a Cornelius.

A teď vy, Laerte? Co je nového?

Něco jsi chtěl, ne, Laerte, tak ven s tím.

Bude-li to jen trochu rozumné, král tě rád vyslyší. Může být přání,

chlapče, co tobě bychom nesplnili?

Vždyť srdce hlavě ústrojně tak není

a ruka ústům neprospívá víc,

než dánský trůn chce prospět tvému otci.

Co by sis přál, mluv, chlapče.

LAERTES Laskavé svolení k odjezdu, můj vzácný pane.

Z Francie vrátil jsem se do Dánska v den korunovace vám vzdát svůj hold, však přiznám se, že teď už zas mě srdce i myšlenky táhnou zpět do Francie a pokorně vás prosí o souhlas.

CLAUDIUS Máš otcův souhlas? Mluvte, Polonie.

POLONIUS Prosil tak úpěnlivě, vzácný pane, až ze mě vypáčil zdráhavý souhlas - proti své vůli jsem mu po vůli.

Prosím vás, pane, dovoďte mu odjet.

CLAUDIUS Čas je tvůj, chlapče, nalož s ním, jak umíš.

Jak nejlíp můžeš, užij si své mládí.

Teď, Hamlete, náš synovče, náš synu -

HAMLET Jak příznivá je tahle nová přízeň!

CLAUDIUS Proč temný mrak vám pořád halí tvář?

HAMLET Jako váš syn jsem až moc na výsluní.

GERTRUDA Černý plášť smutku odhod', Hamlete, a na krále hled' přívětivým okem.

Nemůžeš přece věčně klopit zrak

a pátrat v prachu po vznešeném otci.

Tak už to chodí - každý jsme tu host,

náš zdejší svět je cesta na věčnost.

HAMLET Tak už to chodí, madam.

GERTRUDA Je to nutné?

Proč zrovna tobě zdá se to tak smutné?

HAMLET Zdá, madam? Je! Já neznám žádné zdání.

Já nejsem jenom tenhle černý plášť

a černý šat a černé pentle žalu,

ba ani přival předstíraných vzdechů,

potoky slz, co proudem prýští z očí,

truchlivá tvář, co fňuká na funuse,

tyátr smutku se vším všudy - ne,

to nejsem já, to vše se jenom tváří.

Já ale v sobě mám, co nelze hrát.

Věřte mi, milá matinko, já vskutku

vím, co je žal, co maškaráda smutku.

CLAUDIUS Velmi vás šlechtí, milý Hamlete,

že po otci tak dlouho truchlíte;

vašemu otci však též zemřel otec

a jeho otci také; synovská

povinnost nám všem velí držet smutek -

ale jen načas. Zatvrdit se v něm

je přece bezbožné a paličaté,

zženštilost je to, okázala vzpurnost,

nepěkný projev nepevného srdce,

neschopnost pouhá snášet utrpení,

nevědomost a nedostatek kázně.

Proč to, co musí být, co běžné je

a každého to přece jednou čeká,

z pouhého trucu máme brát tak vážně?

To křičí, fuj, a přímo do nebe!

Urážka přírody i mrtvých je to,

rozumu se to přičí. Ptal se snad

rozum, když kdysi zemřel první z lidí,

zda muselo to být? A ptá se dnes?

Odhodte, prosím, planý zármutek

a pokládejte nás teď za otce.

My veřejně a rádi prohlašujem,

že jste náš nástupce a zdědíte

náš trůn, že láska, kterou chováme

my k vám, se vyrovná té nejhlubší,

jakou kdy otec cítil k synovi.

Váš záměr odjet do Wittenbergu

se naší vůli velmi protiví,

zůstaňte proto tady s námi, prosím,

a buďte naše útěcha a radost,

náš první dvořan, synovec a syn.

GERTRUDA Poslechni matku, Hamlete, když prosí.

Zůstaň. Vždyť Wittenberg ti neutěče.

HAMLET Vás, madam, poslechnu, jak nejlíp umím.

CLAUDIUS Tak odpovídá milující syn.

Budete ve všem rovný nám. Má paní,

Hamletův milý, dobrovolný souhlas

nám vnesl úsměv do duše a my

na jeho počest každý připítek

oblakům ohlásíme salvou z děl,

až nebe na pozdrav se rozburácí

ozvěnou pozemského hromu. Jdem.

Odejdou všichni kromě Hamleta.

HAMLET Kéž by se tohle příliš pevné tělo
rozpustit chtělo do kapiček rosy,
anebo Všemohoucí nestanovil,
že zabít se je hřích. Ó, Bože, Bože!
Jak vyčpělý a zbytečný a sprostý
mi připadá náš svět! Hnus je to, hnus!
Zahrada plná plevelů, co žene
na semeno. Jak bují, jak se všude
rozlézá, fuj! Že došlo to až sem!
Dva měsíce jsou pryč - a kdyby dva!
Tak skvělý král. Bůh slunce byl. A tenhle?
Odporný satyr! Matku měl rád tak,
že zakázal by vánku nebes dout,
aby snad neofoukl její tvář.
Proč jen mám paměť, Bože! Lpěla na něm,
jak by jí s jídlem rostla chuť, a stačil
měsíc - ne, radši na to nemyslet,
ne - tvoje jméno, hříšnosti, je žena -,
za pouhý měsíc, k tomu ve střevících,
v nichž za rakví šla svému manželovi,
plačíc jak Niobé, a pak, a pak -
Bože, i zvíře, které nemá rozum,
by déle truchlilo -, a pak se vdala
za mého strýce, bratra mého otce,
co otci podobá se míň než já
Herkulovi - a za jediný měsíc!

Když si ho brala, měla ještě oči
červené od pláče! Hrnout se honem
do krvesmilné postele je hnusné!
A vzejde z toho jenom další špatnost.
Pukne mi srdce, neboť musím mlčet.

Vystoupí Horacio, Marcellus a Barnardo.

HORACIO Buďte zdrav, pane.

HAMLET Rád vás vidím, páni.

Horacio - no ne! Jsi to ty, no ne!

HORACIO Já, Výsosti. Váš věrný služebník.

HAMLET Můj dobrý přítel, žádný služebník!

Co přivádí tě z Wittenbergu, pověz.

A to je přece Marcellus.

MARCELLUS Výsosti.

HAMLET Jak rád vás vidím! Dobrý večer, pane.

Vážně, co přivádí tě z Wittenbergu?

HORACIO Vrozená lenost, Výsosti, nic víc.

HAMLET Ani tvůj nepřítel by tohle neřek.

Takovou lži si neznásilním sluch,

i když ji říká přítel Horacio.

O té tvé lenosti vím dávno své.

Pročpak jsi přijel do Elsinoru?

Tady tě vyškolíme leda v pití.

HORACIO Na pohřeb vašeho otce, můj pane.

HAMLET Od spolužáka to zní jako vtip.

Chtěl jsi říct jistě na matčinu svatbu.

HORACIO Byla, můj pane, pravda, brzo poté.

HAMLET Šetřili, Horacio, šetřili.

Z pohřební hostiny nosili zbytky
na svatební stůl. Než se toho dožít,
radši bych potkal svého vraha v nebi.

Můj dobrý otec - myslím, že ho vidím -

HORACIO Kde, kde, můj pane?

HAMLET Jenom ve své mysli.

HORACIO Vidával jsem ho. Byl to dobrý král.

HAMLET Byl to muž, Horacio, skvělý muž.

Takového už nikdy neuvidím.

HORACIO Myslím, že jsem ho včera viděl, pane.

HAMLET Koho žes viděl?

HORACIO Vašeho otce krále.

HAMLET Mého otce?

HORACIO Zkroťte svůj úžas aspoň na chvíli
a poslouchajte, dokud nedomluvíme.

Tihleti pánové mi dosvědčí

ten zázrak.

HAMLET Nebeští zástupové, slyšeli jste?
Slyšelas, země? Přidám k vám i peklo?
Fuj, vydrž, srdce! Podržte mě, svaly!
A pěkně zpřímá! Myslet na tebe?
Jak by ne, duchu, dokud paměť sídlí
v blouznící lebce! Myslet na tebe?
Z tabule paměti teď vymažu
vše zbytečné a titěrné a hloupé,
moudra z knih, podoby a dojmy,
co vepsalo tam nezkušené mládí,
v obsáhlé knize mého vědomí
zůstane jen tvůj příkaz a nic víc,
nic, pranic, přísahám ti při nebi!
Jak zhoubná žena!
Ty lotře, lotře, však tě přejde úsměv!
Tabulku, rychle, to si musím zapsat,
jak úsměv, úsměv sluší zločincům,
alespoň tady, v téhle naší zemi.

Píše si.

Tak, strýčku můj, a je to! A ještě heslo:

„Buď sbohem, Hamlete, a myslí na mne!“

To přísahám.

HORACIO Proboha, já jsem z toho celý pryč.

HAMLET Tak nebuď pryč a vrať se zase k nám.

Jsou věci mezi nebesy a zemí,

o nichž se filosofům ani nesní.

Tak ještě jednou slibte mi, že nikdy,

ať už se chovám sebestopodivněji -

a možná, kdo ví, uznám za vhodné

chovat se trochu bláznivě a divně -,

že nikdy, až to budu dělat, nikdy

nebudete - takhle - lomit rukama,

potírásat hlavou - takhle - nebo vést

záhadné, hloupé a průhledné řeči:

„My víme, ale nepovíme“ nebo:

„My bychom mohli, ale nesmíme“

a další dvojsmyslné náznaky

o tom, že o mně víte něco víc -

nikdy. A k tomu pomáhej vám Bůh.

Přísahaňte.

DUCH Přísahaňte.

HAMLET Dej si už pokoj, rozjittřený duchu.

Poručím se vám, pánové - a s láskou.

Co chudák Hamlet může udělat

na důkaz přátelství a lásky k vám,

to s Boží pomocí též udělá.

Pojďte a prosím: jazyk za zuby!

Doba se zbláznila - a vzal to čas,

že spravovat mám vykloubený čas.

Ne, pojďte. Půjdem spolu.

Odejdou.

POLONIUS (*Stranou*) Mluví jak blázen, jistý smysl to však dává. - Je tu průvan. Nepůjďte dovnitř, princí?

HAMLET Do hrobu?

POLONIUS Tam vskutku průvan není. (*Stranou*) Jak výstižné jsou někdy jeho odpovědi. Šilencům se často poštěstí, co zdravý rozum neporodí nikdy. Teď ho tu nechám a rychle vymyslím, jak to zaonačit, aby se setkal s Ofelií. - Ponížně prosím, Výsosti, mohu vás zbavit své společnosti?

HAMLET Ničeho se, věřte mi, velevážený pane, nezbavím s větším potěšením - kromě života, kromě života, kromě života.

Vystoupí Rosencrantz a Guildenstern.

POLONIUS Sbohem, Výsosti.

HAMLET Tihle staří pitomci dovedou ale otrávit!

POLONIUS Hledáte prince, páni? Tamhle je.

ROSENCRANTZ Bůh s vámi, pane.

Odejde Polonius.

GUILDENSTERN Nejvzácnější princí!

ROSENCRANTZ Nejdražší princí!

HAMLET Přátelé moji! Jak se máte, Guildensterne?

Rosencrantzi! Jak se máte, kamarádi moji?

ROSENCRANTZ Jako řadoví smrtelníci.

GUILDENSTERN Štastní, že nejsme šťastní víc, než je zdravý. (Nejsme špicí na čepici štěstěny.

HAMLET Ale podešví na její botě taky nejste?

GUILDENSTERN Její podešví nejsme, Výsosti.

HAMLET Takže jí saháte asi tak do pasu? Klidně si hovoříte v klíně její přízně?

GUILDENSTERN Klín její přízně známe důvěrně.

HAMLET Že důvěrně znáte její klín? Pravda, je to děvka. Co je nového?

ROSENCRANTZ Nic, Výsosti. Až na to, že svět je pořád potivější.

HAMLET Tak to se blíží soudný den. Vy mi ale lžete, milí přátelé, a tak se zeptám bez okolků a přímo. Čím jste oblažili tu vaši štěstěnu, přátelé, že vás posílá k nám do vězení?

GUILDENSTERN Do vězení, princí?

HAMLET Dánsko je vězení.

ROSENCRANTZ Pak celý svět je vězení.

HAMLET A pořádné. Samé cely, samoty a hladomorny. A Dánsko je z nich nejhorší.

ROSENCRANTZ My si to nemyslíme, princí.

HAMLET Pak pro vás Dánsko vězení není. Nic není špatné nebo dobré samo o sobě. Záleží na tom, co si myslíme. Pro mě Dánsko vězení je.

ROSENCRANTZ To bude vaší ctižádostí. Máte velkou duši. Svět je pro ni malý.

HAMLET Panebože, moh bych se zavřít do skořápky a cítil bych se jako král nekonečných prostor. Jen nemít špatné sny!

GUILDENSTERN To je tou ctižádostí. Ctižádostiví lidé jsou ve své pravé podstatě jen stíny svých snů.

HAMLET Každý sen je pouhý stín.

ROSENCRANTZ Ano, podle mě je ctižádost jen pomíjivá, vzdušná nic, stín stínu je to.

HAMLET Pak žebráci jsou těla, a králové a slavní hrdinové jenom jejich stíny. Nepůjdem ke dvoru? Na tyhle debaty já nejsem.

ROSENCRANTZ a **GUILDENSTERN** Budem vašimi služebníky.

HAMLET Nepřichází v úvahu. Nemůžu s vámi zacházet jako se sluhy. Mezi námi řečeno, slouží mi hrozně. Ale teď upřímně a ve jménu přátelství: Copak vás přivádí do Elsinoru?

ROSENCRANTZ Chtěli jsme vás vidět. Nic jiného v tom není.

HAMLET To mi musíte říct vy. Při našem přátelství, při vzácném souzvuku našich mladých let, při závazcích, co ukládá nám trvalá a věčná láska, při všem, co vymyslel by výmluvnější jazyk, než mám já, řekněte mi přímo a na rovinu: poslali pro vás, nebo ne?

ROSENCRANTZ (*Guildensternovi*) Co na to říct?

HAMLET (*Stranou*) Však já si vás už ohlížím. - Já čekám, pánové. Ven s tím, máte-li mě rádi.

GUILDENSTERN Poslali pro nás, Výsosti.

HAMLET A já vám řeknu proč. Vy nic nevyzradíte a vaše tajné pikle s králem a královnou neztratí pranic na své dokonalé kráse. Poslední dobou - ale proč, to nevím - mě opustila dobrá nálada. Necvičím se v šermu ani v tanci jako dřív. Tak ztěžka na mě dolehla má tíseň, že celý ten náš povedený svět mi připadá jak pustá výspa. A tenhle skvělý baldachýn, vidíte, ta krásně klemtutá baň nebe, ten majestátní krov krumplovaný plápolavým zlatem mi připadá jen jako ohavná a jedovatá shlučenina par. Jak skvělý výtvar přírody je člověk! Vznešený rozumem, schopnostmi nadán nekonečně! Tělem i pohybem dokonalost sama! Andělský půvabem a chápáním jak Bůh! Výkvět všech krás světa, pravzor všeho tvorstva! A přece - co pro mě znamená ta kvintesence prachu? Já už v lidech zalíbení nemám, ba ani v žádné ženě, třebaže váš úsměv naznačuje, že myslíte si své.

ROSENCRANTZ Nic takového nám nepřišlo na mysl, Výsosti.

HAMLET Proč ten úsměv, když jsem řek „Já už v lidech zalíbení nemám“?

ROSENCRANTZ Pomysleli jsme si, Výsosti, jak asi přijmete ty herce, když nenalézáte zalíbení v lidech. Předstihli jsme je cestou. Směřují sem a chtějí vám nabídnout své služby.

HAMLET Ten, co hraje krále, bude vítán - Jeho Veličestvo štědře odměním. Potulný rytíř nebude nadarmo držmat meč a štít, milovník nevzdychne ani jednou roztáís, škarohlíd nakonec nalezne mír v duši. Šašek rozesměje každého, kdo má jen trochu lechtivou bránic. Dáma ať nám oddrmolí všechno, co má v textu, jinak se jí blankvers zadrhne. Co je to za herce?

ROSENCRANTZ Ti, které jste kdysi míval tolik v oblíbě - herci z města.

HAMLET Co to, že vydali se na turné? Vždyť ve městě jsou větší vydělky i sláva.

ROSENCRANTZ Nejspíš museli zavřít divadlo kvůli těm nedávným nepokojům.

HAMLET Těší se stejně přízni, jako když jsem je naposledy viděl ve městě? Chodí na ně pořád tolik lidí?

ROSENCRANTZ To už dávno není pravda.

HAMLET Proč to? Došel jim dech?

ROSENCRANTZ Vůbec ne, jejich výkony jsou pořád stejně dobré. Může za to hnízdo dravých písklat zfanfrnělých tak, že ječí jedno přes druhé, a co je nejhorší,

sklízí za to potlesk. Ti frackové jsou dneska nová móda a rozkřikují se tak sprostě proti - jak říkají - obyčejným hercům, že pánové, co nosí kord, se bojí satirických per a divadlům se zdálky vyhýbají.

HAMLET Cože, děti jsou to? Z čeho žijí? Kdo jim platí výlohy? A co až začnou mutovat? Budou hrát i potom? A neřeknou jednou samy, až se z nich stanou obyčejní herci - k čemuž jistě dojde, když neseženou lepší životy - , že autoři je poškodili, když nutili je spílat vlastní budoucnosti?

Fanfáry.

GUILDENSTERN My o hercích, a už je máme tady.

HAMLET Vítejte do Elsinoru, pánové. No tak, podáte mi ruku? Dobrý mrav káže, že k uvítání patří jistá obřadnost. Chci uvítat vás, jak se sluší, aby mé uvítání herců - a to musí být hodně okázalé - nevypadalo nakonec srdečněji, než jak teď vítám vás. Vítejte. Ale můj strýček tatíček a tetička mamička se pletou.

GUILDENSTERN V čem, Výsosti?

HAMLET Blázním pouze severoseverozápadním směrem. Když fouká vítr od jihu, rozeznám vola od kola.

Odejdou Rosencrantz a Guildenstern.

HAMLET Už buďte sbohem, pane. Teď jsem sám.

Já lump, já sketa, trapný ubožák!
To volá do nebes! Ten herec tady představu pouhou, vymyšlený žal sehraje tak, že obětuje duši a celý zbledne cizím utrpením, v očích má slzy, v obličejí děs, hlas zlomený a celou svoji bytost dá do služeb té smyšlenice. A pro nic!
Pro Hekubu!

Co je mu do Hekuby nebo jí do něj, že pro ni pláče? Co by dělal, mít motiv jako já a důvod k žalu?

Slzami zaplavil by jeviště, úděsnou řečí roztal lidem sluch, k šílenství dohnal viníky a zděsil nevinné, nevědomé zmát a zrak i sluch by uved v ohromený úžas.

Ale já, líný, otupělý lump, chodím jak ve snách, činu neschopen, a ani slovem neumím se vzít za krále, jenž byl podle oloupen o korunu i o život. Jsem sketa?

Kdo řekne, že jsem lump? Kdo mi dá facku?

Kdo vyškubne mi vous a foukne mi ho rovnou do tváře? Kdo zakroučí mi nosem a křikne: „V hrdlo lžeš!“ No kdo? Už je to tak a měl bych si to přiznat:

jsem zbabělec a slaboch, nemám ani dost žluči, aby mi zhořk útisk, neboť jinak bych předhodil už dávno supům vnitřnosti toho oplzlého vraha!
Zákeřný, krvavý a chlípný lotře!
Neujdeš pomstě!

Jen pro smích jsem! Jak skvělé představení, když já, syn zrůdně zabitého krále, nebem i peklem vyzývaný k pomstě, jak děvka radši vylévám si srdce a nadávám tu sprostě, jak když bába vylévá splašky! Fuj!

Teď hlavně myslet hlavou. - Provinilí lidé, když zhlédnou hru, v níž předvede se jejich čin tak názorně a přesně, že tne je do duše, prý zhroutí se, čímž ihned přiznají svůj hřích.

Vždyť vražda, i když nemá jazyk, křičí do nebe. Zařídím to tak, že herci předvedou strýci vraždu mého otce.

Budu ho sledovat a nespustím z něj oči. Jestli sebou jenom cukne, hned budu vědět, na čem jsem. Ten duch by moh být ďábel, neboť ďábel ví, jak převtělít se třeba do anděla.

Co když jen využil mé slabosti a smutku - duchové to dělávají - a chce mě zatratit. Budu mít důkaz, a pořádný - dám sehrát hru a tím svědomí krále pěkně polapím.

Odejde.

CLAUDIUS (Stranou) Tak pravdivá jsou tahle jeho slova, že do svědomí švihla mě jak bič.

Ani tvář děvky skrytá pod líčidly není tak odporná jak ten můj skutek, co šklebí se pod šminkou krásných slov. Ó, jak mě tíží!

POLONIUS Už slyším jeho kroky. Skryjme se!

Odejdou Claudius a Polonius.

Vystoupí Hamlet.

HAMLET Být, nebo nebýt - to je otázka:

je důstojnější zapřít se a snášet surovost osudu a jeho rány, anebo se vzepřít moři trápení a skoncovat to navždy? Zemřít, spát - a je to. Spát - a navždy ukončit úzkost a věčné útrapy a strážně, co údělem jsou těla - co si můžem přát víc, po čem toužit? - Zemřít, spát - spát, možná snít -, a právě v tom je zrada. Až ztichne vřava pozemského bytí, ve spánku smrti můžeme mít sny - to proto váháme a snášíme tu dlouhou bídu, jíž se říká život. Neboť kdo vydržel by kopance a výsměch doby, aroganci mocných,

průtahy soudů, znesvěcenou lásku, nadutost úřadů a ústrky, co slušnost věčně sklízí od lumpů, když pouhá dýka srovnala by účty a byl by klid? Kdo chtěl by nést to břímě, úpět a plahočit se životem, nemít strach z toho, co je za smrtí, z neznámé krajiny, z níž poutníci se nevracejí. To nám láme vůli - snášíme radši hrůzy, které známe, než abychom šli vstříc těm neznámým. Tak svědomí z nás dělá zbabělce a zdravá barva rozhodného činu se roznemůže zbledlou meditací, záměry velké významem a vahou se odvracejí z vytčeného směru a neuzrají v čin. - Už ticho, pst! - Má krásná Ofelie, vzpomeňte si na mě ve svých modlitbách.

OFELIE

Jak jste se měl tu celou dobu, Výsosti?

HAMLET Děkuji za optání, dobře, dobře.

OFELIE Dal jste mi kdysi dárky, Výsosti.

Už dlouho je chci vrátit, prosím, tady je máte.

HAMLET

Omyl, já jsem vám nic nedal.

OFELIE Dal, vzácný princí, dal. A k tomu slova,

jimž vdechl jste tak velkou, něžnou krásu, že dala dárkům nedozírnou cenu.

Už oněměla, dárky klesly v ceně: laskavým slovem nejsou posvěcené. Vezměte si je zpět.

HAMLET A co vy? Jste počestná?

OFELIE Počestná, princí?

HAMLET Jste krásná?

OFELIE Jak to myslíte, Výsosti?

HAMLET Jestli jste počestná a krásná, pak ať vaše poctivost s krásou neobcuje.

OPHELIE A s čím by krása měla obcovat, Výsosti? Proč ne s poctivostí?

HAMLET To ví přece každý: protože při tom obcování krása přivede poctivost do bordelu, ale poctivost krásu k poctivosti nepřivede nikdy. Kdysi to býval protimluv, dneska ovšem je to všeobecná pravda. Miloval jsem vás kdysi.

OPHELIE Říkal jste to a já vám věřila.

HAMLET Ale neměla jste. Neboť když roubujete na lidskou národu ctnost, nic dobrého z toho nevzejde. Nikdy jsem vás nemiloval.

OPHELIE Tím víc jste mě oklamal.

HAMLET Jdi do kláštera! Nebo chceš rodit hříšníky? Já sám jsem poměrně počestný, ale můžu se obvinít z takových věcí, že by bývalo lepší, aby mě matka neporodila. Jsem velmi pyšný, pomstychtivý, ctižádostivý a stačí jen písknout, a hned se ve mně hlásí hříchů víc, než si umím představit, pomyslet či stihnu uskutečnit. Proč tvorové jak já se mají plazit mezi nebem a zemí? Jsme všichni padouši až do morku kosti. Nikomu z nás nevěř. Jdi do kláštera! Kde máš tatínka?

OPHELIE Doma, Výsosti.

HAMLET Tak ho tam zamkni, ať dělá blázna jen ve svém vlastním domě. Sbohem.

OPHELIE Dobrý Bože, dej, ať se uzdraví.

HAMLET Jestli se vdáš, dám ti věnem tohle nepřijemné ponaučení: i když budeš cudná jako led a čistá jako sníh, pomluvě neunikneš. Jdi do kláštera, jdi. Sbohem. A jestli se chceš mužemoci vdát, vdej se za hlupáka, protože chytří muži zatraceně dobře vědí, jaké obludy z nich naděláte. Jdi do kláštera, jdi, a rychle. Sbohem.

OPHELIE Nebesa, ať se uzdraví.

HAMLET Víím, že se maluješ, moc dobře to víím. Bůh ti dal jednu tvář, ale ty si děláš druhou, natřásáš se, kroutíš zadkem, roztomile šišláš, Božím tvorům dáváš trapné přezdívký a práskaně se přitom tváříš jak nevinnost sama. Nech toho. Leze mi to krkem. A taky na rozum. Jak říkám, už žádné sňatky. Manželé zůstanou manželé a budou žít - až na jednoho. Ostatní zůstanou, jak jsou. Jdi do kláštera!

Odejde.

OPHELIE Jak vzácný duch tu pad. Zrak dvořana, řeč vzdělance, meč vojáka jsou pryč.

Naděje národa a výkvět země,
zrcadlo krásy, dokonalost formy,
vzor vzorných mužů - a teď leží v troskách!
Já ze všech nejvíc zubožená žena,
blážená kdysi hudbou jeho slov!
Proč kdysi vznešený a mocný rozum
bezmocně řinčí jako puklý zvon?
Proč nádherný zjev rozkvetlého mládí
sežehlo šílenství? Proč musím, ptám se,
vidět, co vidím, ne, co viděla jsem?

Vystoupí Claudius a Polonius.

CLAUDIUS Že láska, říkáte? Mně se to nezdá.

A to, co říkal, znělo nesouvisle,
leč šílené to není. Nosí v duši
nějaký smutek. Až ho donosí,
může se z toho vyklubat jen něco
neblahého. A proto musí pryč.
Je třeba jednat rozhodně a rychle:
odjede okamžitě do Anglie
vymáhat tam už dávno dlužnou daň.
Možná že moře, cizí zem a nové
zážitky rozptýlí to těžké cosi,
co zalehlo mu duši tak, že o to
škobrtá rozumem a není tím,
čím býval.

Vystoupí Hamlet a dva nebo tři herci.

HAMLET Prosím vás, říkejte tu řeč, jak jsem vám ji přednesl. Zlehounka a svižně ať vám plyne z úst. Jen žádná velkohubá pompa, prosím vás. Herci si v ní občas libují. To by ty verše moh rovnou vykřikovat obecní vyvolavač. A menší gesta, neštípejte dříví. Ve všem buďte umírnění. Vyjádřit vášeň strhující jako příval, víchř nebo smršť, to vyžaduje kázeň, která dá slovům ústrojnost. Mou duši uráží, když nějaký nařvaný hulvát v paruce huláká, až z něho cucky lítají, a řve, až to rve uši divákům v přízemí, kteří ocení tak ještě pitomou

němohru anebo pořádný randál. Bičem bych dal zpráskat chlapa, který na jevišti řádí víc než lita saň a pouští děs, že Herodes je proti němu hadr. Tomu se hleďte vyhnout.

PRVNÍ HEREC Spolehněte se, Výsosti.

HAMLET Ale přehnaně krotčí taky nebudte. Řiďte se ve všem uměřeností. Svá gesta přizpůsobte slovům a slova zase gestům a úzkostlivě ve všem dbejte přirozenosti. Neboť vše, co takhle vybočuje z míry, odporuje smyslu herectví, jehož cílem odjakživa bylo, a dodnes je, nastavovat zrcadlo životu - ukázat dobru jeho dobro, hříchu jeho hřích a každé době její pravou tvář. Přemíra výrazu i jeho nedostatek pobaví neznalé, soudné diváky však pohorší - a právě jim musíte naslouchat vždy bedlivěji než všem ostatním. Co herců viděl jsem už hrát a ostatní je slyšel vychvalovat do nebe, a přitom - snad nebude to znít jak rouhání - slovo neřekli jak křesťan, krok neudělali jak křesťan, pohan nebo jiný lidský tvor. Předváděli se a řvali tak, že jsem nabyl dojmu, že lidé nejsou dílem přírody, ale nějakého břídila - tak zpackané a ohavné bylo lidstvo v jejich podání.

Jsou herci připraveni?

ROSENCRANTZ Ano, pane. Čekají na váš pokyn.

GERTRUDA Pojd' sem, milý Hamlete. Sedni si ke mně.

HAMLET Ne, matinko. Přitahuje mě silnější magnet.

Sedne si k Ofelii.

POLONIUS (*Claudioví*) Oho! Slyšel jste to?

HAMLET Smím si vám lehnout do klína, slečno?

OPHELIE Ne, princí.

HAMLET A položit hlavu do klína vám smím?

OPHELIE Ano, princí.

HAMLET Myslíte na něco necudného?

OPHELIE Nemyslím na nic, princí.

HAMLET Krásné pomyšlení, lehnout si dívce do klína.

OPHELIE Prosím, princí?

HAMLET Ale nic.

OPHELIE Jste velmi zábavný, princí.

HAMLET Kdo? Já?

OPHELIE Ano, princí.

HAMLET Šašek k vašim službám. Radujme se, veselme se, co nám taky zbývá, že? Podívejte na mou matku, jak vesele se tváří! A můj otec zemřel, ještě to nejsou dvě hodiny.

OPHELIE Dvakrát dva měsíce to jsou, princí.

HAMLET Tak dlouho? V tom případě ať si chodí v černém dábel a já si nechám sobolinu. Panebože, dva měsíce je po smrti, a ještě na něho nezapomněli! Pak je naděje, že velký muž může ve vzpomínkách lidí přežít svou smrt i o půl roku! Ale musí stavět kostely, protože jinak bude mít epitaf jako ten koníček: „Kdo vzpomene si ještě na koníčka?“

Hoboje. Začíná němohra.

Vystoupí Král a Královna a láskyplně se objímají. Ona poklekně a posunkly mu vyznává lásku. On ji zvedne a položí jí hlavu na šíji. Král se pak uloží do trávy plné květin. Když Královna vidí, že Král spí, vzdálí se. Vzápětí přichází nějaký chlap, vezme Králi korunu, políbí ji, nalije Králi do ucha jed a odejde. Královna se vrací, nalezne Krále mrtvého a začne lomit rukama.

HAMLET Vraždí Gonzaga jedem na zahradě, aby si přisvojil jeho majetek i moc. Příběh se zachoval ve vybrané italštině. Teď uvidíte, jak si vrah získá lásku Gonzagovy ženy.

OFELIE Král vstává.

HAMLET Co ho tak vyděsilo? Slepá střelba?

GERTRUDA Co je vám, můj pane?

POLONIUS Přerušete hru.

CLAUDIUS Světlo! Dejte mi světlo! Pryč!

DVORANÉ Světlo, světlo, světlo!

GULDENSTERN Jestliže mé otázky byly příliš dotěrné, bylo to jen z lásky a oddanosti k vám, Výsosti.

HAMLET Tomu dobře nerozumím. Zahrajte mi na tu flétnu, buďte tak laskav.

GULDENSTERN To nemohu, Výsosti.

HAMLET Prosím vás o to.

GULDENSTERN Věřte mi, nemohu.

HAMLET Moc vás prosím.

GULDENSTERN Nemám ponětí, jak se na to hraje.

HAMLET Je to snadné jako lhaní. Tady ty dírky ucpavejte palcem a prsty, tady do toho foukejte ústy, a ono to začne vyluzovat líbeznou melodii. Tohle jsou ty otvory, vidíte?

GULDENSTERN Ale já jim neumím poručit, aby vyloudily harmonický tón. Chybí mi dovednost.

HAMLET Vidíte, jak bezcennou věc ze mě děláte. Chcete na mě hrát. Tváříte se, že víte, jak na to. Tajemství mého srdce chcete ze mě vyrvat. Přezkoušet si mě chcete od nejnižších tónů až k těm nejvyšším. A v tomhle nástroji je hodně hudby, hodně krásných hlasů, ale vy je neumíte rozezpívat. Myslíte si ksakru, že hrát na mě je snazší? Ať už jsem pro vás jakýkoli nástroj, rozladit mě můžete, ale nevyloudíte ze mě nic.

Odejdou Rosencrantz a Guildenstern.

Vystoupí Polonius.

POLONIUS Jde k matce, Veličenstvo. Schovám se za závěs, abych vyslechl jejich hovor.

Ta si ho podá, na to vemte jed.

A jak jste kdysi velmi moudře řekl,

je dobré, aby někdo nestranný,

což jeho matka přirozeně není,

posoudil jejich rozhovor. Už běžím,

Veličenstvo, a dřív než ulehnete,

vám povím, co se dozvím.

CLAUDIUS Díky, pane.

Odejde Polonius.

Můj hřích je hnusný, zapáchá až k nebi.

Nejstarší kletba na něm ulpívá -

bratrovražda. Ne, nemohu se modlit,

ač touhu silnou mám i odhodlání.

Má vina však je silnější než přání

a jako ten, kdo dvojí úkol má,

bezradně váhám, nevím, s čím dřív začít,

a nepodnikám nic. Být tahle ruka

bratrovou krví celá potřísněná,

což nebe neseslalo by dost deště,

aby zas byla bílá jako sníh?

K čemu je slitovnost, když nepohlédne

tváří v tvář hříchu? K čemu modlitba?

Bud' odvrátí náš pád, a když už padnem, což nemá moc nás zbavit našich vin? Pohlédnu vzhůru. Zločin jsem už spáchal. Však jaká modlitba mi pomůže?

„Odpust' mi hnusnou vraždu?“ Ne, to nelze, vždyť pořád mám, co získal jsem tou vraždou - královnu, trůn a všechno, co jsem chtěl.

Smím žádat o milost, však těžít z hříchu?

V prodejných proudcích prohnílého světa

za zlato zločin promění se v právo

a za úplatek zakoupit lze zákon.

Tam nahoře to ale neplatí.

Tam nelze švindlovat, tam naše skutky

se zjevují, jak jsou, tam vydání

jsme tváří v tvář a do zubů svých vin.

Co teď, co zbývá? Pokání? Mám zkusit,

co zmůže? Co však zmůže pokání,

když na pokání nezmůžu se já?

Zoufalý stav! Mám v duši temno smrti -

čím víc se touží vyprostit, tím víc

se zaplétá! Pomozte, andělé!

Poklekní, pýcho! Ocelové srdce,

buď poddajné jak svaly nemluvnátka!

Všechno se může v dobré obrátit.

Poklekně.

Vystoupí Hamlet.

HAMLET Teď nadešla má chvíle, teď se modlí.

A teď to udělám. Pošlu ho do nebe

a sebe pomstím. To je třeba zvážit.

Lotr mi otce zabije a já,

jediný jeho syn, já toho lotra

mám poslat do nebe?

To není pomsta, ale odměna.

Otce mi vzal, když sytost znal, ne půst,

hříchy v něm kvetly jako jarní kvítí.

Jen nebe ví, jak srovná jeho účet.

Pokud to vůbec můžem posoudit,

valné to nebude. Já ho mám poslat

na věčnost, zrovna když se hodlá kát

a připraven je na tu dlouhou cestu?

Ne.

Zpět, meči, dočkej příhodnější chvíle,

až opilost ho zmůže nebo chtíč,

až bude říjet v krvesmilném loži,

klít při hazardních hrách či chystat čin,

co ke spáse ho jistě nepřivede -

a pak ho sraz, ať patami si kope

k nebi a duše zčerná mu jak peklo,

v němž jednou skončí. Jdu, má matka po mně touží,

což smrt ti oddálí, však život neprodlouží.

Odejde.

CLAUDIUS Slova jdou k nebi, myšlenky však ne.

Což prázdné slovo k nebi dosáhne?

Odejde.